



Dalvíkurskóli

Samfélagsfræði

Námsþáttur	8. bekkur	9. bekkur	10. bekkur
<p>Reynsluheimur. <i>Umhverfi, samfélag, saga, menning. Hæfni nemanda til að skilja veruleikann.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Mannlíf • Sjálfbærni • Siðferði • Staða Íslands og saga • Heimabyggð • Jörðin • Heimssaga • Trúarbrögð • Náttúruskilyrði • Auðlindir • Gildi • Náttúruferlar • Lýðræði • Orskasamhengi • Fjölmening • Túlkun • Fjölskyldugerðir • Stjórnkerfi • Velferðarsamfélagið • Stjórnmal • Upplýsingalæsi • Gagnrýnin hugsun • Kortalæsi • Miðlalæsi • Heimildarýni • Sögulæsi • Kynjafræði • Merkingarleit • Menningarlæsi • Fjármálalæsi 	<p>Við lok 10. bekkjar á nemandi að geta (skv. Aðalnámsskrá grunnskóla bls. 198-200):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sýnt fram á skilning á mikilvægi þess að bera virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum, fyrir mannréttindum, félagslegu réttlæti, jöfnuði og helgi mannlegs lífs. • Ígrundað víxlverkun samfélags, stjórn mála, náttúru, trúar og lífsviðhorfa í tímans rás, í samhengi nærsamfélags og hnattvæðingar. • Sýnt fram á skilning á eðli sjálfbærrar þróunar og þýðingu hennar fyrir umhverfi, samfélag og efnahagslíf. • Fjallað á upplýstan hátt um einkenni og stöðu Íslands í heiminum í ljósi legu og sögu landsins og breytilegrar menningar, trúar, lífsviðhorfa og stjórnarfars. • Sýnt fram á skilning á heimabyggð sinni og útskýrt samhengi hennar við umhverfi, sögu, menningu, listir, félagsstarf og atvinnulíf. • Aflað sér, hagnýtt, ígrundað og metið upplýsingar um menningar- og samfélagsmálefni, sem birtast í munnlegum flutningi, samræðum, texta og myndrænum búningi. • Rökrætt mikilvæg hugtök, sem notuð eru um menningar- og samfélagsmálefni. • Fjallað um náttúruferla sem mynda og móta land og hafa áhrif á loftslag og gróður. • Útskýrt megineinkenni gróður fars, loftslags, vinda og hafstrauma jarðar og hvernig þessir þættir móta ólík líffskilyrði. • Greint mynstur mannglegra athafna sem móta og breyta umhverfi og búsetuskilyrðum. • Gert sér grein fyrir nýtingu auðlinda og umhverfis og gildi verndunar hvors tveggja með hliðsjón af sjálfbærri þróun. • Greint og fjallað um upplýsingar á kortum og gröfum og annars konar myndum. • Sýnt fram á þekkingu og gagnrýna sýn á tímabil, atburði, persónur, menningartengsl og þróunarferla á ýmsum tímum, sem vísað er til í þjóðfélagsumræðu. • Gert sér grein fyrir hlutverki heimilda, sjónarhorna og gildismats í sögu og sameiginlegum minningum. • Séð hvernig sagan hefur mótast af umhverfisþáttum og samfélagsskipulagi, þjóðfélagsshreyfingum og hugmyndastefnum, viljaverkum og tilviljunum. • Gefið skýringar á og rökrætt gerð og þróun íslensks þjóðfélags í ljósi innlendra og alþjóðlegra áhrifaþátta. • Greint afmarkaða efnisþætti stórrar eða smárrar sögu, nálægrar eða fjarlægrar. • Útskýrt með dæmum hvernig sagan birtist í textum og munum, hefðum og minningum. • Útskýrt margbreytileika trúarbragða og lífsviðhorfa og greint áhrif þeirra á líf einstaklinga, hópa og samfélaga. • Fengist við og greint viðfangsefni sem snerta trú, lífsviðhorf og siðferði og tengjast spurningum um merkingu og tilgang lífsins. • Sýnt fram á læsi á frásagnir, hefðir, kenningar, hátíðir, siði og tákn kristni og annarra helstu trúarbragða heims. • Rætt og borið saman ólík trúar- og lífsviðhorf og gert sér grein fyrir hvað er sameiginlegt og hvað sérstætt. • Greint áhrif Biblíunnar og helgiritanna annarra helstu trúarbragða á menningu og samfélag. • Útskýrt trúarlegar vísanir og tjáningu í listum og bókmenntum. • Gert sér grein fyrir hlutverki og margbreytileika fjölskyldna og gagnkvæmum áhrifum innan hennar á mismunandi tímum og menningarsvæðum. • Útskýrt mismunandi hugmyndir um gerð og framkvæmd lýðræðis. • Útskýrt hlutverk helstu stofnana samfélagsins og uppbyggingu stjórnkerfisins og formleg tengsl Íslands við um heiminn. • Útskýrt og rökrætt hugmyndir um velferðarsamfélagið og tengsl þess við stjórn mála, atvinnulíf og hugmyndastefnur. • Greint hvernig stjórnmal og samfélagsgerð tengjast lífi einstaklinga. • Tekið ábyrga afstöðu í eigin fjármálum og neyslu, verði gagnrýninn neytandi og geti sett sér markmið á grundvelli þekkingar á fjármálaumhverfi einstaklinga og samfélags og þeim tilboðum sem eru í boði. • Bent á, fyrirbyggt og brugðist rétt við ýmsum hættum og slysaáhrifum í umhverfinu og náttúrunni. 		
Nemandi:	<ul style="list-style-type: none"> • Sýnir skilning á mikilvægi þess að bera virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum, fyrir mannréttindum, félagslegu réttlæti, jöfnuði og helgi mannlegs lífs. • Getur fjallað á upplýstan hátt um einkenni og stöðu Íslands í heiminum í ljósi legu og sögu landsins og breytilegrar menningar, trúar, lífsviðhorfa og stjórnarfars. 	<ul style="list-style-type: none"> • Getur sýnt fram á skilning á eðli sjálfbærrar þróunar og þýðingu hennar fyrir umhverfi, samfélag og efnahagslíf. • Getur rökrætt mikilvæg hugtök, sem notuð eru um menningar- og samfélagsmálefni • Sér hvernig sagan hefur mótast af umhverfisþáttum og samfélagsskipulagi, 	<ul style="list-style-type: none"> • Kann skil á helstu atburðum í Seinni heimsstyrjöldinni, orsökum hennar og afleiðingum (Hernám Íslands, Þriðja ríkið, USA, Japan o.fl.). • Getur ígrundað víxlverkun samfélags, stjórn mála, náttúru, trúar og lífsviðhorfa í tímans rás, í samhengi nærsamfélags og hnattvæðingar. • Sýnir fram á þekkingu og gagnrýna sýn á tímabil, atburði,



	<ul style="list-style-type: none">• Sýnir skilning á heimabyggð sinni og getur útskýrt samhengi hennar við umhverfi, sögu, menningu, listir, félagsstarf og atvinnulíf.• Getur aflað sér, hagnýtt, ígrundað og metið upplýsingar um menningar- og samfélagsmálefni, sem birtast í munnlegum flutningi, samræðum, texta og myndrænum búningi.• Getur fjallað um náttúruferla sem mynda og móta land og hafa áhrif á loftslag og gróður.• Getur útskýrt megineinkenni gróðurfars, loftslags, vinda og hafstrauma jarðar og hvernig þessir þættir móta ólík líffskilyrði.• Getur greint mynstur mannegra athafna sem móta og breyta umhverfi og búsetuskilyrðum.• Gerir sér grein fyrir nýtingu auðlinda og umhverfis og gildi verndunar hvors tveggja með hliðsjón af sjálfbærri þróun.• Getur greint og fjallað um upplýsingar á kortum og gröfum og annars konar myndum.• Getur gefið skýringar á og rökrætt gerð og þróun íslensks þjóðfélags í ljósi innlendra og alþjóðlegra áhrifavalda.• Getur útskýrt margbreytileika trúarbragða og lífsviðhorfa og greint áhrif þeirra á líf einstaklinga, hópa og samfélaga.• Fæst við og greinir viðfangsefni sem snerta trú, lífsviðhorf og siðferði og tengjast spurningum um merkingu og tilgang lífsins.• Er læs á frásagnir, hefðir, kenningar, hátíðir, siði og tákn kristni og annarra helstu trúarbragða heims.• Getur rætt og borið saman ólík trúar- og lífsviðhorf og gert sér grein fyrir hvað er sameiginlegt og hvað sérstætt.• Getur greint áhrif Biblíunnar og helgiritanna annarra helstu trúarbragða á menningu og samfélög.• Getur útskýrt trúarlegar vísanir og tjáningu í listum og bókmenntum.• Getur útskýrt mismunandi hugmyndir um gerð og framkvæmd lýðræðis.• Getur bent á, fyrirbyggt og brugðist rétt við ýmsum hættum og slysgildrum í umhverfinu og náttúrunni.	<p>þjóðfélagsshreyfingum og hugmyndastefnum, viljaverkum og tilviljunum.</p> <ul style="list-style-type: none">• Getur útskýrt og rökrætt hugmyndir um velferðarsamfélagið og tengsl þess við stjórnámál, atvinnulíf og hugmyndastefnur.• Getur greint hvernig stjórnámál og samfélagsgerð tengjast lífi einstaklinga.• Tekur ábyrga afstöðu í eigin fjármálum og neyslu, er gagnrýninn neytandi og getur sett sér markmið á grundvelli þekkingar á fjármálaumhverfi einstaklinga og samfélags og tilboðum sem eru í boði.• Fær fræðslu um kynheilbrigði (<i>6H heilsunnar</i>-skólahjúkrunarfræðingur). <p>Mögulegt námsefni: <i>Um víða veröld-Heimsálfur, Sögueyjan 2-1520-1900 og Hólar.</i></p>	<p>persónur, menningartengsl og þróunarferla á ýmsum tímum, sem vísað er til í þjóðfélagsmæðu.</p> <ul style="list-style-type: none">• Gerir sér grein fyrir hlutverki heimilda, sjónarhorna og gildismats í sögu og sameiginlegum minningum.• Greinir afmarkaða efnisþætti stórrar eða smárrar sögu, nálægrar eða fjarlægrar.• Getur útskýrt með dæmum hvernig sagan birtist í textum og munum, hefðum og minningum.• Gerir sér grein fyrir hlutverki og margbreytileika fjölskyldna og gagnkvæmum áhrifum innan hennar á mismunandi tímum og menningarsvæðum.• Getur gert grein fyrir hlutverki helstu stofnana samfélagsins, uppbyggingu stjórnkerfisins og formlegum tengslum Íslands við umheiminn. <p>Mögulegt námsefni: <i>Þjóðfélagsfræði og Sögueyjan 3-1900-2010.</i></p>
--	---	---	---



<p>Hugarheimur <i>Sjálfsmynd: Hæfni nemanda til að átta sig á sjálfum sér og öðrum.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sjálfsvitund • Persónumótun • Gildismat • Siðgæðisvitund • Menntun • Heilbrigði og velferð • Staðalmyndir • Réttisýni • Ábyrgð • Frelsi • Manngildi • Samhygð • Jafnrétti • Lífsviðhorf • Gagnrúnin hugsun • Fyrirmyndir • Tilfinninganæmi • Sköpun • Tjáning • Framsýni • Ígrundun 	<p>Við lok 10. bekkjar á nemandi að geta (skv. Aðalnámskrá grunnskóla bls. 198-200):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hugleitt og tjáð hver hann er í augum sjálfs sín og annarra, útskýrt hvernig sjálfsmynd hans mótast af umhverfi og búsetu, stjórnámum og félagslegum aðstæðum, sögu og menningu, trúar- og lífsviðhorfum. • Rökstutt gildi jákvæðra lífsviðhorfa, dyggða og gildismats, sem mikilvægs þáttar í heilbrigðri sjálfsvitund. • Beitt hugtökunum kyn, kynhneigð og kynhlutverk og útskýrt hvaða hlutverki þau þjóna í kyngervi einstaklinga og sjálfsmynd. • Gert sér grein fyrir eigin styrkleikum og veikleikum og tekið ákvarðanir á grunni þeirrar sjálfspækingar. • Vegið og metið áhrif fyrirmynda og staðalmynda á mótun sjálfsmyndar og hefur áráði til að móta eigin ímynd, lífsstíl og lífsskoðun á sjálfstæðan og ábyrgan hátt. • Lýst margbreytileika tilfinninga og bent á víxlverkun tilfinninga, hugsunar, hegðunar og samskipta. • Sýnt styrk til að bera ábyrgð á eigin lífi, lífsháttum og heilbrigði. • Greint jákvæð og neikvæð áreiti og staðist þrýsting, sem stefnir heilsu og velferð fólks í voða. • Gert sér grein fyrir jafngildi sínu og annarra manna og útskýrt fyrir öðru fólki mikilvægi þess. • Sett sig í spor fólks með ólíkan bakgrunn og viðhorf, á ýmsum stöðum og tímum. • Sett sér markmið og framtíðaráætlun, til að stefna að í framtíðinni í samræmi við eigin styrkleika og áhuga. 		
<p>Nemandi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gerir sér grein fyrir eigin styrkleikum og veikleikum og tekur ákvarðanir á grunni þeirrar sjálfspækingar. • Sýnir nægan styrk til að bera ábyrgð á eigin lífi, lífsháttum og heilbrigði. • Getur greint jákvæð og neikvæð áreiti og staðist þrýsting, sem stefnir heilsu og velferð fólks í voða. • Gerir sér grein fyrir jafngildi sínu og annarra manna og getur útskýrt fyrir öðru fólki mikilvægi þess. • Getur sett sig í spor fólks með ólíkan bakgrunn og viðhorf, á ýmsum stöðum og tímum. • Fær fræðslu um hugrekki, hollustu, hreyfingu og tannvernd (<i>6H heilsunnar</i>-skólahjúkrunarfræðingur) 	<ul style="list-style-type: none"> • Beitir rétt hugtökunum kyn, kynhneigð og kynhlutverk og getur útskýrt hvaða hlutverki þau þjóna í kyngervi einstaklinga og sjálfsmynd. • Gerir sér grein fyrir jafngildi sínu og annarra manna og getur útskýrt fyrir öðru fólki mikilvægi þess. • Getur sett sér markmið og gert framtíðaráætlun í samræmi við eigin styrkleika og áhuga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Getur hugleitt og tjáð hver hann er í augum sjálfs sín og annarra, útskýrt hvernig sjálfsmynd hans mótast af umhverfi og búsetu, stjórnámum og félagslegum aðstæðum, sögu og menningu, trúar- og lífsviðhorfum. • Getur rökstutt gildi jákvæðra lífsviðhorfa, dyggða og gildismats, sem mikilvægs þáttar í heilbrigðri sjálfsvitund. • Getur vegið og metið áhrif fyrirmynda og staðalmynda á mótun sjálfsmyndar og hefur áráði til að móta eigin ímynd, lífsstíl og lífsskoðun á sjálfstæðan og ábyrgan hátt. • Getur lýst margbreytileika tilfinninga og bent á víxlverkun tilfinninga, hugsunar, hegðunar og samskipta.
<p>Félagsheimur <i>Samskipti: Hæfni nemanda til að mynda og þróa tengsl sín við aðra.</i></p>	<p>Við lok 10. bekkjar á nemandi að geta (skv. Aðalnámskrá grunnskóla bls. 198-200):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekið sjálfstæðan þátt í lýðræðislegu samstarfi og samræðu. • Útskýrt með dæmum margbreytileika mannlífsins og ólíkan bakgrunn fólks, borið virðingu fyrir frelsi fólks til mismunandi trúar, lífsgilda, skoðana og lífshátta. • Vegið og metið skoðanir og upplýsingar, brugðist við þeim á fordómalausum og réttisýnan hátt. • Fengist við samfélagsleg og siðferðileg málefni af mismunandi sjónarhólum. 		



<ul style="list-style-type: none">• Félagsvitund• Borgaravitund• Umburðarlyndi• Samfélagsreglur• Borgaralegar skyldur• Frelsi og ábyrgð• Félagsfærni• Kynheilbrigði• Jafnrétti• Réttlæti• Virðing• Mannréttindi• Umhyggja og velferð• Sáttfýsi• Vinátta• Lýðræði• Ofbeldi• Samræða• Gagnrýnin hugsun• Tjáning• Miðlun• Sköpun• Leikur	<ul style="list-style-type: none">• Rökrætt stöðu sína sem þátttakandi í samfélaginu, réttindi, skyldur og gildismat, sýnt ábyrgð í samskiptum, umgengni og lífsháttum, m.a. með vísan til réttinda samkvæmt alþjóðasáttmálum.• Komið þekkingu sinni og viðhorfum á framfæri með fjölbreyttum og markvissum hætti, einn sér og í samstarfi við aðra.• Rökrætt gildi jafnréttis og mannréttinda á öllum sviðum samfélagsins og þekki almenn ákvæði um mannréttindi.• Sýnt sjálfsga, sjálfstraust og virðingu í margvíslegum samskiptum og samstarfi við ólíka einstaklinga.• Ígrundað eigin getu til aðgerða og gert sér grein fyrir afleiðingum gerða sinna eða aðgerðaleyxis.• Útskýrt gildi reglna í samskiptum fólks í fjölskyldu, vina hópi og þjóðfélaginu í heild og tekið þátt í að móta slíkar reglur.• Tekið þátt í samfélagsmálum á ábyrgan hátt og beitt sér í málefnum sem varða almannaheill.• Sinnt velferð og hag samferðafólks síns.		
Nemandi:	<ul style="list-style-type: none">• Tekur sjálfstæðan þátt í lýðræðislegu samstarfi og samræðu.• Kemur þekkingu sinni og viðhorfum á framfæri með fjölbreyttum og markvissum hætti, einn sér og í samstarfi við aðra.• Sýnir sjálfsga, sjálfstraust og virðingu í margvíslegum samskiptum og samstarfi við ólíka einstaklinga.• Ígrundar eigin getu til aðgerða og geirt sér grein fyrir afleiðingum gjörða sinna eða aðgerðaleyxis.• Getur útskýrt gildi reglna í samskiptum fólks í fjölskyldu, vinahópi og þjóðfélaginu í heild og tekið þátt í að móta slíkar reglur.• Hugar að velferð og hag samferðafólks síns.	<ul style="list-style-type: none">• Getur útskýrt með dæmum margbreytileika mannlífsins og ólíkan bakgrunn fólks.• Ber virðingu fyrir frelsi fólks til mismunandi trúar, lífsgilda, skoðana og lífshátta.• Fæst við samfélagsleg og siðferðileg málefni frá mismunandi sjónarhólum.• Fær fræðslu um kynheilbrigði (<i>6H heilsunnar-skólahjúkrunarfræðingur</i>)	<ul style="list-style-type: none">• Getur vegið og metið skoðanir og upplýsingar, brugðist við þeim á fordómalausum og réttsýnan hátt.• Getur rökrætt stöðu sína sem þátttakandi í samfélaginu, réttindi, skyldur og gildismat, sýnt ábyrgð í samskiptum, umgengni og lífsháttum, m.a. með vísan til réttinda samkvæmt alþjóðasáttmálum.• Getur rökrætt gildi jafnréttis og mannréttinda á öllum sviðum samfélagsins og þekki almenn ákvæði um mannréttindi.• Tekur þátt í samfélagsmálum á ábyrgan hátt og beitir sér í málefnum sem varða almannaheill.• Fær kynningu á þjónustu Heilsugæslustöðvarinnar á Dalvík (<i>6H heilsunnar-skólahjúkrunarfræðingur</i>).